

Angst in Dar es Salaam

AUTEUR & FOTOGRAFIE Sarah Smiley

Hoewel de misdaadcijfers in Dar es Salaam vergelijkbaar zijn met die van andere Afrikaanse steden, beïnvloedt angst er in sterke mate de levens van de inwoners. Expats nemen meer veiligheidsmaatregelen dan de lokale bevolking.

Met een bevolking van ongeveer drie miljoen mensen is Dar es Salaam de grootste stad van Tanzania. Hoewel het niet de officiële hoofdstad is, is het toch de thuisbasis van overheidsministeries, ambassades, kantoren van internationale organisaties en ondernemingen. De bevolking bestaat grotendeels uit Afrikanen, maar ook uit in Tanzania geboren Aziaten en een niet onbelangrijke groep expats. Hoewel deze bevolkingsgroepen in dezelfde stad leven, hebben ze een eigen identiteit. Ze nemen ook verschillende maatregelen om de onveiligheid tegen te gaan.

Er bestaat een interessante relatie tussen het ontstaan van de stad en angst. In 1865 stichtte Sultan Majid van Zanzibar Dar es Salaam. Zijn beweegredenen hiervoor zijn niet helemaal duidelijk. Sommigen vermoeden dat hij zijn rijk om economische redenen wilde uitbreiden, anderen opperen dat hij op zoek was naar een veilige plek. Beide verklaringen zijn aanvaardbaar. Dar es Salaam speelde een belangrijke rol in de ivoorhandel in de regio. Daarnaast verwijst de naam van de stad ook naar een gevoel van veiligheid. 'Salaam' is het Arabische woord voor vrede en 'dar' betekent huis of thuis, de stad wordt daarom ook wel de 'veilige thuishaven' genoemd. Het is ironisch te noemen dat de stad inmiddels deel uitmaakt van een breder discours over angst en misdaad.

Afrikanen vinden dat de regering criminaliteit een lagere prioriteit moet geven.

Criminaliteit en onveiligheidsgevoelens

Iedereen ervaart wel eens angst, maar mensen zijn niet noodzakelijk bang voor dezelfde dingen. Een kind kan bijvoorbeeld bang zijn voor het donker, een student voor een slecht rapport en een werknemer voor het verlies van zijn baan. Angst is ook niet overal hetzelfde. In de natuur zijn mensen soms bang voor wilde dieren in een stad voor misdaad en geweld.

Belangrijk is dat stadsplanners in het verleden vooral de ambitie hadden om gestructureerde plaatsen te creëren. Die moesten het tegenbeeld vormen van de chaos in de natuur. Toch ervaren veel mensen steden nog steeds als luidruchtig, overbevolkt, vuil, chaotisch en overweldigend. Een stad als Dar es Salaam heeft ook vele elementen die mensen bang kunnen maken, zoals de milieuvervuiling en een grote en snel groeiende bevolking. Toch zijn de meeste inwoners van Dar Es Salaam vooral bang voor criminaliteit.

UN-Habitat, een dochterorganisatie van de VN, coördineerde daarom een project dat zich focust op misdaad en misdaadslachtoffers. Op het Afrikaanse continent doet de dochterorganisatie vergelijkend onderzoek in Dar es Salaam, Nairobi, Kaapstad, Durban, Johannesburg en Pretoria. Johannesburg en Nairobi hebben de reputatie gevaarlijke, door misdaad geteisterde steden te zijn. Deze reputatie wordt alleen niet volledig bevestigd door de statistieken. In werkelijkheid hebben de onderzochte steden namelijk dezelfde misdaadcijfers. Enkel wanneer specifieke vormen van misdaad er worden uitgelicht, worden de verschillen duidelijk. Het percentage gewelddadige criminaliteit is bijvoorbeeld het hoogst in Nairobi. In Dar es Salaam is inbraak zonder geweld de meest voorkomende vorm van misdaad.

In die zin is het niet verbazingwekkend dat het gevoel van onveiligheid lager ligt in Dar es Salaam: 61 procent van de bevolking voelt er zich 's nachts thuis onveilig, tegenover 75 procent van de ondervraagden in Nairobi. Terwijl slechts 31 procent van de inwoners van Dar es Salaam te kennen geeft zich 's nachts heel onveilig te voelen, is dat 65 procent in Johannesburg. In Dar es Salaam voelt ook maar zes procent van de ondervraagden zich overdag onveilig, in tegenstelling tot 54 procent in Nairobi.

Muren met schrikdraad en glasscherven

Reacties op angst en criminaliteit

Net zoals er verschillende vormen van angst zijn, bestaan er ook verschillende reacties op angst. Dit kan gaan om het nemen van extra veiligheidsmaatregelen, maar ook het vermijden van bepaalde plaatsen of zelfs een volledige terugtrekking uit het openbare leven zijn voorbeelden van dit soort reacties.

Op basis van data verzameld door UN-Habitat en eigen kwalitatief onderzoek bespreek ik hieronder de verschillende manieren waarop de Afrikaanse bevolking en expats met hun angsten omgaan. Ik zal aantonen dat, hoewel angst niet eigen is aan een ras, klasse of etniciteit, de manier waarop met deze angst wordt omgegaan kan

variëren. Het is belangrijk om hierbij te vermelden dat kwalitatieve data enkel beschikbaar zijn voor de expats. De Afrikaanse bevolking en de in Tanzania geboren Aziatische bevolking waren terughoudend om details vrij te geven over de door hen genomen veiligheidsmaatregelen. Naast de angst dat deze informatie gebruikt zou kunnen worden om misdaden tegen hen te plegen, was er ook een zekere bezorgdheid dat hun socio-economisch status verkeerd zou worden weergegeven.

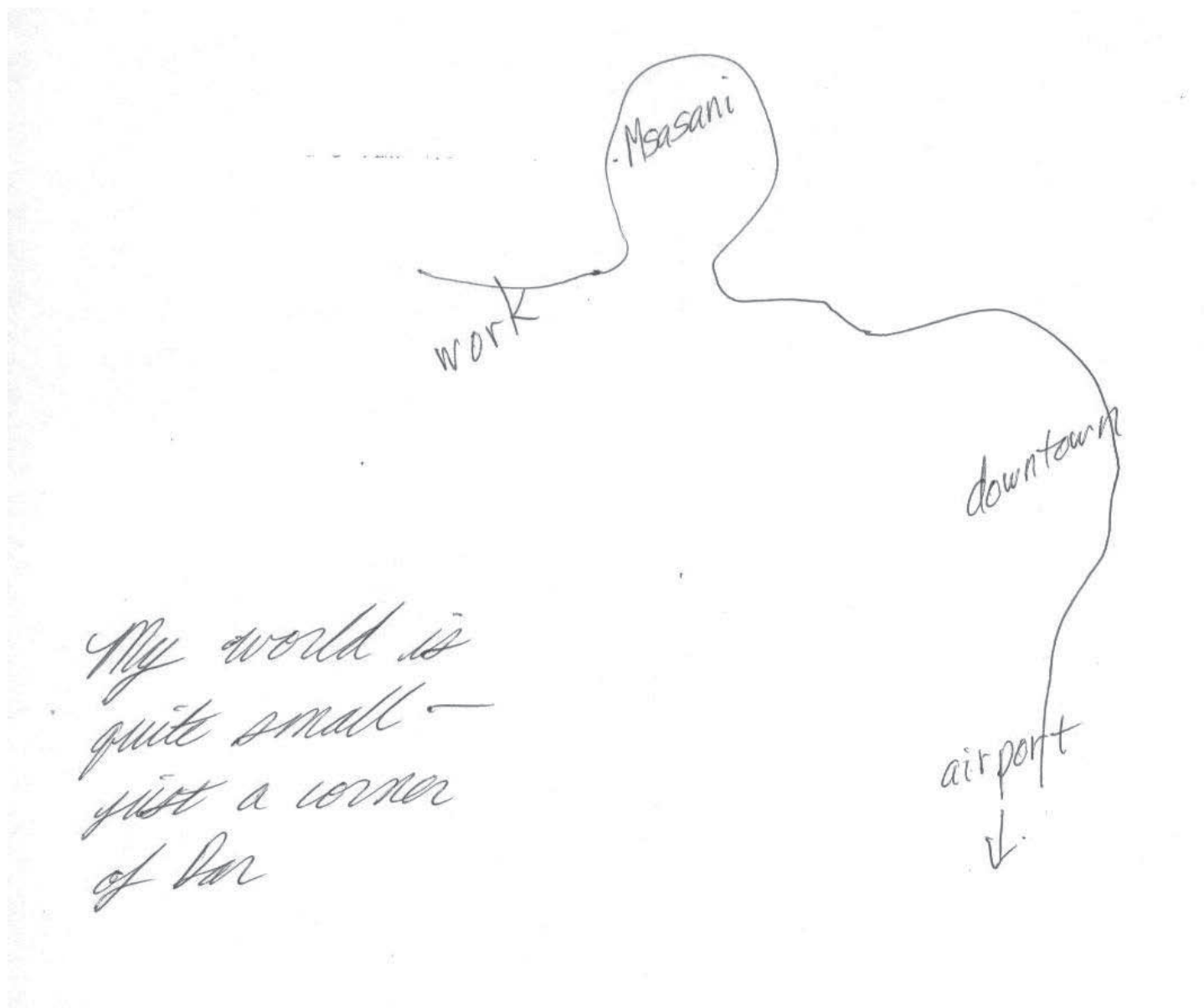
UN-Habitat ondervroeg Afrikaanse inwoners van Dar es Salaam. De onderzoekers stelden vast dat tachtig procent van de bevolking één of andere vorm van beschermende maatregel nam in en rond het huis. De meest voorkomende antwoorden waren het beschermen van de woning

tegen inbraak en de bouw van hoge muren om het huis af te schermen. Slechts zeven procent maakte gebruik van een veiligheidsagent, gedeeltelijk vanwege de hoge kosten. Het vermijden van bepaalde plaatsen en het aanpassen van het dagelijks activiteitenpatroon waren ook twee veel voorkomende maatregelen. UN-Habitat stelde vast dat 77 procent van de Afrikaanse bevolking de dagelijkse routine aanpast, bijvoorbeeld door geen gebruik meer te maken van het openbaar vervoer, niet langer te voet gaan winkelen of parken te vermijden. Sommigen ouders verboden hun kinderen ook op bepaalde plaatsen te spelen of om te voet naar school te gaan.

In mijn eigen onderzoek bij vijftig expats kwamen meer ingrijpende maatregelen naar boven. De vijftig expats die ik gesproken heb, maakten allemaal gebruik van een veiligheidsagent, de meerderheid zelfs dag en nacht. Uit angst voor de andere stadsdelen van Dar Es Salaam beperkten ze hun dagelijkse activiteiten ook grotendeels tot één bepaalde plaats in de stad: het Msasani schiereiland. Dat ligt enkele kilometers ten noorden van het stadscentrum en is altijd al de

meest Europese buurt van de stad geweest. De Britse regering richtte deze buurt namelijk in voor haar koloniale ambtenaren. Ook de angst stamt al uit de koloniale tijd. Vanaf 1944 voerde de Britse overheid een beleid waarbij 'ongewenste inheemsen' uit Dar es Salaam werden verbannen. De groep ongewenste personen bestond uit werklozen en iedereen die het jaar ervoor geen belasting betaald had, ongeacht de reden.

In Dar es Salaam vind je talloze toeristische hotels en recreatievoorzieningen zoals de Yacht Club. Je vindt er als expat alles dat je maar wilt kopen: van Amerikaans wasmiddel tot vers Italiaans schepijs in een café bij de oceaan. Het comfort van de lokale voorzieningen kwam ook naar voren in mijn interviews met expats. Een Australische vrouw beschreef me de veranderingen in Dar es Salaam. Vijf jaar geleden moest ze naar het centrum van de stad om vlees van goede kwaliteit te kopen, zei ze. De slager waar ze haar vlees kocht heeft daar nog steeds een winkel, maar levert nu ook aan de supermarkten op het schiereiland. Een andere vrouw kocht haar vis van een verkoper die langs de huizen ging.

My world is quite small - just a corner of Dar

Mentale kaart van een Amerikaanse expat

Ze beseftte maar al te goed dat ze geld kon besparen door producten op de vismarkt in het stadscentrum te kopen, maar op haar mentale kaart bestonden slechts drie locaties: haar huis en twee winkelcentra. Daarbuiten kende ze in Dar es Salaam niets: "Mijn leven situeert zich op het schiereiland", zei ze.

Binnen de gemeenschap van expats wordt de angst ook versterkt.

Angst en informatiebrochures

De perceptie van criminaliteit en angst kan de verschillende maatregelen verklaren. Er is namelijk een essentieel verschil tussen angst voor criminaliteit en de feitelijke misdaadcijfers. Er zijn meer mensen met angst dan dat er mensen zijn met een feitelijke ervaring met criminaliteit.

Binnen de gemeenschap van expats wordt de angst ook versterkt. Oudgedienden vertellen nieuwkomers sterke verhalen. Ambassades delen brochures uit met informatie over vervoer, cultuur, winkelen en criminaliteit. Zo ontvangen Amerikaanse expats het boekje 'Safe in Dar'. Daarin worden verschillende gevaren voor de persoonlijke veiligheid uiteengezet. Er wordt bijvoorbeeld gewaarschuwd voor woninginbraak en hoge misdaadcijfers. De Corona Society, een organisatie voor vrouwelijke expats, publiceerde 'A Newcomer's Guide to Dar es Salaam', hierin staat onder meer een bijdrage van een plaatselijk beveiligingsbedrijf. De gids adviseert expats wat ze moeten doen in het geval van een 'carjacking' of een beroving, twee soorten misdaden die vaak voorkomen in de stad. Maar in de publicaties wordt een hoger misdaadcijfer verondersteld dan daadwerkelijk het geval is. Op die manier wordt een klimaat van angst gecreëerd en in stand gehouden. In de publicaties worden twee gebieden in Dar es Salaam als bijzonder gevaarlijk bestempeld: het centrum van de stad en Toure Drive, de hoofdstraat op het schiereiland. Mijn respondenten vertelden echter dat ze het centrum niet volledig meden, maar ze beperkten hun activiteiten wel tot toeristenhotels met beveiligde parkeergelegenheid. Frappant is dat de straat Toure Drive door de meeste expats toch wordt beschouwd als een veilige plek. De Amerikaanse ambassadeur woont zelfs in de straat! Dezelfde expats die 's avonds niet in het centrum van de stad durven komen met hun auto, rijden 's nachts gewoon rond op het schiereiland. Gebieden waar veel expats wonen, worden automatisch als veiliger beschouwd dan andere gebieden in de stad, terwijl de misdaadcijfers er vaak net zo hoog zijn.

Tijdens mijn gesprek met de eerder genoemde Australische vrouw kwam deze tegenstrijdigheid sterk naar boven. Ze vertelde me dat ze het schiereiland zelden verliet, omdat alles wat ze nodig heeft vlakbij is. Ze was ook erg te spreken over de levendige sfeer van het stadscentrum. Ze keurde het vermijdingsgedrag van andere expats dan ook sterk af. Tegelijkertijd gaf ze toe ze het gebied, nadat iemand een mislukte poging had gedaan haar te beroven, nu zelf ook mijdt. Dit verhaal toont niet alleen aan dat er dikwijls een kloof is tussen de onveiligheid enerzijds en de angst anderzijds, maar ook dat een

inbraak, een aanval of een beroving, of zelfs een poging tot, een sterke invloed kan hebben op het gevoel van onveiligheid. Enerzijds kan slachtofferschap juist extreme angst en paniek tot gevolg hebben, anderzijds kan de mate van angst bij sommige slachtoffers ook juist verminderen omdat ze veronderstellen dat er daarna niet nog een keer zoiets vreselijks kan gebeuren.

In die zin is het belangrijk te benadrukken dat UN-Habitat een hoge graad van herhaald slachtofferschap vaststelde onder de Afrikaanse bevolking in Dar es Salaam.

Een andere verklaring voor de uiteenlopende reacties heeft te maken met het bredere economische en politiek klimaat in de regio. De Afrobarometer van dit jaar wees uit dat Afrikanen vinden dat de regering criminaliteit een lagere prioriteit moet geven dan watervoorziening, goed bestuur, gezondheidszorg of infrastructuur. Dus hoewel Afrikanen wel degelijk te maken hebben met criminaliteit en angst, vinden ze het vaak niet de belangrijkste kwestie in hun dagelijks leven. Voor expats is het dat vermoedelijk juist wel.

Blijkbaar is iedereen, ongeacht ras, etniciteit of klasse, wel eens bang. In Dar es Salaam zijn Afrikanen en expats daar geen uitzondering op. Ondanks het feit dat Dar es Salaam bekend stond als 'de veilige thuishaven', zijn de levens van de bewoners vaak doordrongen van de angst. Hierdoor nemen ze maatregelen om hun woningen en zichzelf te beveiligen en vermijden ze bepaalde gebieden. Hoewel de stad niet onveiliger is dan andere Afrikaanse steden, zorgt de perceptie van criminaliteit voor een angstklimaat dat fysieke en sociale gevolgen heeft voor alle inwoners van de stad.

Sarah Smiley (sarah.smiley@morgan.edu) is Assistant Professor aan de Morgan State University in de Verenigde Staten. Centraal in haar onderzoek staan het hedendaagse leven, de segregatie en de sociale uitsluiting in Dar es Salaam en andere Afrikaanse steden.

Literatuurselectie

- Brennan, J., A. Burton, & Y. Lawi (Eds.) (2007) Dar es Salaam: Histories from an Emerging African Metropolis. Dar es Salaam: Mkuki na Nyota Publishers.
- Burton, A. (2005) African Underclass: Urbanisation, Crime and Colonial Order in Dar es Salaam. Oxford: James Curry.
- Hindman, H. (2008) Shopping for a hypernational home: How expatriate women in Kathmandu labour to assuage fear. In A. Coles & A. Fechter (Eds.) Gender and Family among Transnational Professionals. Londen: Routledge.
- Pain, R. & S. Smith (2008) Fear: Critical Geopolitics and Everyday Life. Aldershot: Ashgate.
- Tuan, Y. (1979) Landscapes of Fear. Minneapolis: University of Minnesota Press.